

lek. dent. Karolina Kuśmierz

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Ocena stanu zdrowia jamy ustnej dzieci 3, 6 i 12-letnich z terenu Zamojszczyzny”

Promotor rozprawy: dr hab. n. med. Janusz Borowicz, prof. UM w Lublinie

STRECZCZENIE

Wstęp. Zdrowie jamy ustnej stanowi integralną składową zdrowia ogólnego człowieka, ma istotny wpływ na dobre samopoczucie oraz na ogólny stan zdrowia zarówno fizycznego, jak i psychicznego. Skuteczność profilaktyki chorób jamy ustnej jest ściśle skorelowana z przestrzeganiem przez jednostkę stomatologicznych zachowań prozdrowotnych. Próchnicę zębów (dental caries) uważa się za jedną z najczęstszych chorób przewlekłych. Obok choroby niedokrwiennej serca, nowotworów, alergii czy cukrzycy typu II postrzegana jest jako współczesna choroba cywilizacyjna, silnie warunkowana stylem życia, czynnikami systemowymi i środowiskowymi. Wśród dzieci i młodzieży, w wieku 5-17 lat, występuje ona pięć razy częściej niż astma oskrzelowa i siedmiokrotnie częściej niż katar sienny. Próchnica

ze względu na zasięg, częstość występowania oraz skutki, postrzegana jest jako choroba społeczna. Choroba próchnicowa występuje na całym świecie, jednak jej nasilenie jest zróżnicowane - od 5% w Nowej Gwinei do 99%

w krajach Europy Wschodniej. Próchnica zębów stanowi również problem natury estetycznej. Może prowadzić do niskiej samooceny dziecka lub braku akceptacji przez rówieśników. Dzieci, które utraciły zęby, szczególnie

w odcinku przednim, czują się upośledzone, stają się nieśmiałe, nie nawiązują kontaktu z rówieśnikami, częściej mają problemy w szkole. Posiadanie nieestetycznego uzębienia może prowadzić do zaburzeń w sferze psychicznej.

Celem pracy była ocena stanu zdrowia jamy ustnej dzieci z terenu Zamojszczyzny oraz możliwości osiągnięcia przez nie europejskiego celu zdrowia, dotyczącego choroby próchnicowej zębów, zalecanego do realizacji do 2020 roku.

Materiał i metody. Grupę badawczą stanowiły dzieci w wieku 3, 6 i 12 lat. Badanie objęło łącznie 621 osób, które zostały podzielone na 3 grupy. Głównym kryterium podziału był wiek dzieci. Grupa A - dzieci 3-letnie-

209 osób, grupa B- dzieci 6-letnie- 207 osób oraz grupa C- dzieci 12-letnie- 205 osób. Dzieci objęte badaniem uczestniczyły w prelekcji na temat stomatologicznych zachowań prozdrowotnych, a następnie przeprowadzono

u nich badanie stomatologiczne jamy ustnej. Przeglądu dokonano w gabinecie pielęgniarskim lub szkolnym gabinecie stomatologicznym, w zależności od możliwości, jakimi dysponowała jednostka oświatowa. Podczas badania oceniano obecność zmian próchnicowych, stan wypełnień oraz braki zębowe. Skontrolowano higienę jamy ustnej - obecność płytki oraz kamienia nazębnego. Podczas badania warunków zgryzowych brano pod uwagę: wadę kl. II i

III wg Angle'a (dla zębów mlecznych zastosowano klasyfikację Bauma), zgryz otwarty, głęboki, krzyżowy - przedni i boczny oraz stłoczenia zębów. Analiza statystyczna została przeprowadzona w programie SPSS

w wersji 23 oraz za pomocą środowiska programistycznego R w wersji 3.6.1, wykorzystując funkcję standardowe oraz biblioteki z pakietu Tidyverse. Wadę zgryzu stwierdzono u 10 (4,81%) dzieci 3-letnich, 55 (26,7%)

6-latków i 74 (36,27%) badanych 12-latków. Istotny Wskaźnik Próchnicy wg Bratthalla (SIC) w grupie 3-latków wynosił 6,72, 6-latków 4,67, zaś 2,66 w grupie badanych 12-latków. Frekwencja próchnicy wyniosła, w grupie dzieci 3-letnich, 87,4%, w grupie 6-latków 67,6%, zaś u 12-latków 55,4%. Sporadycznie szczotkuje zęby 29 (14%) 3-latków, 13 (6%) 6-latków i 16 (8%) 12-latków. Jeden raz dziennie 45 (21%) 3-latków, 61 (30%) 6-latków i 34 (17%) 12-latków. Dwa razy dziennie szczotkuje zęby 135 (65%) 3-latków, 133 (64%) 6-latków i 155 (75%) 12-latków. Często pomocy podczas szczotkowania udziela 102 (49%) opiekunów 3-latków i 56 (27%) 6-latków. Bardzo rzadko pomaga 63 (30%) rodziców dzieci 3-letnich i 72 (35%) dzieci 6-letnich. Samodzielnie szczotkuje zęby 44 (21%) 3-latków i 79 (38%)

6-latków. Sporadycznie lub 1 raz dziennie szczotkuje zęby 32 (15%) rodziców dzieci 3-letnich, 27 (13%) opiekunów 6-latków i 30 (15%)

12-latków. Dwa razy lub częściej szczotkuje zęby 177 (85%) rodziców dzieci 3-letnich, 180 (87%) opiekunów 6-latków i 175 (85%) 12-latków. Na wizyty stomatologiczne do gabinetu z umową z NFZ zgłasza się 14 (7%) 3-latków, 121 (85%) 6-latków i 49 (21%) 12-latków. Do gabinetu prywatnego zgłasza się 66 (32%) 3-latków, 86 (52%) 6-latków i 156 (76%) 12-latków. 129 (61%) dzieci 3-letnich nie odbyło jeszcze pierwszej wizyty stomatologicznej. Sytuację materialną rodziny jako dobrą i bardzo dobrą oceniło 103 (49%) ankietowanych rodziców 3-latków, 97 (47%) 6-latków i 90 (44%) opiekunów 12-latków. Jako przeciętną oceniło 90 (43%) opiekunów 3-latków, 100 (48%) 6-latków i 90 (44%) 12-latków. Swoją sytuację materialną jako złą i bardzo złą oceniło 16 (8%) rodziców 3-latków, 10 (5%) 6-latków i 25 (12%)

12-latków.

Wnioski. Stan zdrowia jamy ustnej dzieci z terenu Zamojszczyzny nie spełnia założeń europejskiego celu zdrowia, zalecanego do realizacji do 2020 roku. Rekomendacja, która obejmuje wzrost proporcji liczby dzieci sześciolletnich bez próchnicy do 80% oraz obniżenie średniej liczby zębów objętych procesem próchnicowym u dwunastolatków do nie więcej

niż półtora zęba nie jest możliwa do osiągnięcia w grupie przebadanych dzieci z terenu Zamojszczyzny.

ABSTRACT

Introduction. Dental health is an integral component of a person's overall health and has a significant impact on wellbeing and general health, both physical and mental. The effectiveness of oral disease prevention is closely correlated with an individual's adherence to dental health-promoting behaviours. Dental caries is considered to be one of the most common chronic diseases. Along with ischaemic heart disease, cancer, allergies or type II diabetes, it is perceived as a modern civilisation disease, strongly conditioned by lifestyle, systemic and environmental factors. Among children and adolescents aged 5-17 years, it is five times more common than bronchial asthma and seven times more common than hay fever. Caries, due to its extent, prevalence and consequences, is seen as a social disease. Caries disease occurs worldwide, but its incidence varies from 5% in New Guinea to 99% in Eastern European countries. Tooth decay is also an aesthetic problem. It can lead to low self-esteem of the child or lack of acceptance by peers. Children who have lost their teeth, especially in the front section, feel handicapped, become shy, do not establish contact with peers, are more likely to have problems at school. Having unsightly teeth can lead to mental disorders.

The aim of the study was to assess the dental health condition of children from the Zamość region and the possibility of them reaching the European health goal concerning dental caries disease, recommended to be achieved by 2020.

Study material and methods. The study group consisted of children aged 3, 6 and 12 years. The study included a total of 621 participants who were divided into 3 groups. The main criterion for division was the age of the children. Group A - 3-year-old children, 209 participants, Group B - 6-year-old children, 207 participants and Group C - 12-year-old children, 205 participants. The children included in the study participated in a lecture on dental health-promoting behaviours, followed by an oral dental examination. The examination was carried out in the nurse's office or in a school dental office, depending on the possibilities available in the educational unit. During the examination, the presence of carious lesions, the condition of fillings and missing teeth were assessed. Oral hygiene was checked - presence of plaque and tartar. During the examination of the occlusal conditions, the following were taken into consideration: defect of class II and III according to Angle (Baum's classification was used for deciduous teeth), open bite, deep bite, crossbite - anterior and lateral and crowding of teeth. Statistical analysis was performed with the use of SPSS software version 23 and with the R programming environment version 3.6.1, using standard functions and libraries from the Tidyverse package. Malocclusion was found in 10 (4.81%) 3-year-olds, 55 (26.7%) 6-year-olds and 74 (36.27%) 12-year-olds included in the study. The Bratthall Significant Caries Index (SIC) was 6.72 for 3-year-olds, 4.67 for 6-year-olds and 2.66 for 12-year-olds in the study group. The caries prevalence rate was 87.4% in the group of 3-year-olds. In the group of 6-year-olds 67.6% and in the group of 12-year-olds 55.4%. 29 (14%) 3-year olds, 13 (6%) 6-year olds and 16 (8%) 12-year-olds brush their teeth occasionally. Once a day, 45 (21%) 3-year-olds, 61 (30%) 6-year-olds and 34 (17%) 12-year-olds. 135 (65%) 3-year-olds, 133 (64%) 6-year-olds and 155 (75%) 12-year-olds brush their teeth twice a day. Frequently, 102 (49%) parents of 3-year-olds and 56 (27%) parents of 6-year-olds help with brushing. 63 (30%) parents of 3-year-olds and 72 (35%) of 6-year-olds very rarely help. 44 (21%) 3-year-olds and 79 (38%)

6-year-olds brush their teeth on their own. 32 (15%) parents of 3-year-olds, 27 (13%) parents of 6-year-olds and 30 (15%) parents of 12-year-olds brush their teeth occasionally or once a day. 177 (85%) parents of 3-year-olds, 180 (87%) parents of 6-year-olds and 175 (85%) parents of 12-year-olds brush their teeth twice a day or more often. There are 14 (7%) 3-year-olds, 121 (85%) 6-year-olds and 49 (21%) 12-year-olds attending dental appointments with the National Health Service (NFZ) contract. 66 (32%) 3-year-olds, 86 (52%) 6-year-olds and 156 (76%) 12-year-olds visit the private practice. 129 (61%) 3-year-old children have not yet had their first dental visit. The financial situation of the family was assessed as good or very good by 103 (49%) the interviewed parents of 3-year-olds, 97 (47%) of 6-year-olds and 90 (44%) parents of 12-year-olds. 90 (43%) parents of 3-year-olds, 100 (48%) of 6-year-olds and 90 (44%) of 12-year-olds rated their financial situation as average. Their financial situation was rated as bad or very bad by 16 (8%) parents of 3-year-olds, 10 (5%) of 6-year-olds and 25 (12%) of 12-year-olds.

Conclusions. The oral health condition of children in the Zamość region does not meet the European health goal recommended to be achieved by 2020. The recommendation, which includes increasing the proportion of six-year-old children without caries to 80% and reducing the average number of teeth affected by caries in twelve-year-olds to no more than one and a half teeth, is not possible to be achieved in the group of examined children from the Zamość region.